

MEHANIZMI AMORTIZACIJE IN REALIZACIJE RESNIČNE SPREMEMBE V SVETU

Magdalena Germek

<https://orcid.org/0000-0001-5050-9276>

Mehanizmi amortizacije in realizacije resnične spremembe v svetu

Prispevek premišljuje o mehanizmih amortizacije in realizacije resnične spremembe v svetu po filozofiji Alaina Badiouja. Temo obravnava v treh korakih. Najprej oriše razliko med Badioujevimi ontološkim in fenomenološkim projektom, na podlagi česar pokaže, da je tema prave spremembe prisotna le pri slednjem. V drugem koraku se osredotoča na razliko med konceptoma prepovedanega in nemožnega. Za demonstracijo logike nemožnega je uporabljena logična igra, ki jo Badiou izpelje v zgodnjem spisu *Ali je mogoče misliti politiko?* S stališča danega sistema je nekaj *prepovedano*, nekaj drugega pa je *nemožno* tega sistema. Resnična sprememba je le tista, ki izhaja iz logike nemožnega. V zaključnem, tretjem koraku se prispevek ustavi pri Badioujevi tipologiji spremembe, ki jo vpelje v *Logikah svetov*. Pokaže, da se sprememba, ki se dogaja regularno v določenem svetu, vzpostavlja kot reakcija na pravo spremembo oz. kot njena amortizacija.

Ključne besede: Alain Badiou, nemobilna ontologija, mobilna fenomenologija, nemožno, amortizacija spremembe, resnična sprememba

Mechanisms of Alleviation and Realization of Real Change in the World

The paper considers the mechanisms of alleviation and the realization of actual change in the world through the lens of Alain Badiou's philosophy. The paper proceeds in three theoretical steps. First, a distinction is made between Badiou's ontological and his phenomenological project, on the basis of which it is shown that the theme of true change is present only in the latter. In the second step, the focus is on the difference between the concepts of the forbidden and the impossible. To demonstrate the logic of the impossible, the logical game that Badiou introduces in his early book *Peut-on penser la politique?* is used. From the standpoint of a given system something counts as the forbidden and something else as the impossible of that system. True change is only that which derives from the logic of the impossible. In the third and final step, we address Badiou's typology of change, which he introduces in the *Logics of the Worlds*. We show that change, which happens regularly within a certain world, is established as a reaction to a real change or as its alleviation.

Key words: Alain Badiou, non-mobile ontology, mobile phenomenology, the impossible, the alleviation of change, true change

UVOD

Bogat filozofski opus Alaina Badiouja lahko opredelimo na podlagi treh temeljnih področij njegovega raziskovanja: ontološko področje biti kot biti, fenomenološko področje pojavljanja biti in področje radikalne spremembe, v katerem pridejo do izraza koncepti *dogodka*, *subjekta* in *resnice*. Kljub temu da Badiou te koncepte izpostavi že znotraj ontološke problematike, vprašanje spremembe zaživi le v fenomenološkem projektu v razmerju do fenomenološke kategorije sveta. Resnična sprememba ne spreminja same biti kot take, temveč eksistenčno vrednost pojavljanja bivajočih v svetu. Nekaj, kar je bilo s stališča sveta neobstoječe (kar se v svetu minimalno pojavlja), se v postopku radikalne spremembe lahko pojavi v novi, maksimalni eksistenčni vrednosti svojega znotrajsvetovnega obstoja.

To po drugi strani ne pomeni, da je vsaka sprememba v svetu resnična sprememba. Pri vprašanju spremembe Badiou razlikuje regularno spremembo od resnično transformacijske, prave spremembe. Če bi bilo spreminjanje, ki ostaja znotraj regularnosti logike določenega sveta, edina oblika mogoče spremembe v svetu, bi lahko spremembo potemtakem definirali kot postopek izkoriščanja objektivnih možnosti, ki jih ponuja že sama logika določenega sveta. V tem primeru ostajamo v okviru že obstoječih možnosti sveta, pri čemer *spreminjanje sveta* ni nič drugega kot prilagajanje svetu. Z vidika Badioujeve teorije spremembe je tovrstna definicija prekratka, saj dejanska sprememba nujno zahteva določen transformacijski moment, ki je v odnosu do zakonov danega sveta neregularen. Da bi se realizirala prava sprememba v svetu, moramo nujno meriti na tisto, kar je s stališča sveta objektivno nemogoče.

Oba modusa spremembe, regularni in resnični modus spreminjanja, je pomembno obdržati v mislih, ko gre za opredelitev dinamičnih postopkov, ki se dogajajo v svetu. Kajti kljub temu da regularna sprememba ni resnična sprememba, je raziskovanje regularnih postopkov modifikacij sveta eden od načinov, kako odgovoriti na vprašanje, zakaj so revolucionarne spremembe, zgodovinsko gledano, redek pojav. To pomeni, da v Badioujevem fenomenološkem projektu ne bi smeli videti le njegovega napora odgovoriti na vprašanje, kako se resnice pojavljajo v svetu, kako je mogoča radikalna

sprememba sveta oz. kako preseči modifikacijo sveta z mutacijo, ki bo pripeljala do nove transcendentalne restrukturacije. Videti bi morali tudi nek vzporedni projekt, ki pokaže, kako se svet aktivno upira radikalni spremembi. Prav to slednje smo v našem prispevku označili za amortizacijske mehanizme, s katerimi se svet upira postopkom resnične spremembe.

NEMOBILNA ONTOLOGIJA IN MOBILNA FENOMENOLOGIJA

V predavanjih, naslovljenih *Subjekt spremembe*, Badiou pripravi teren za teorijo spremembe tako, da najprej pokaže razliko med nemobilno in mobilno ontologijo, ki jo v zgodovini filozofije predstavlja opozicija med pomembnima figurama starogrške filozofije, Parmenidom in Heraklitom. Parmenid namreč trdi, da je bit, ki je *eno*, absolutno nespremenljiva, Heraklit pa, da je bit množstvena in spremenljiva. Heraklit spremembi dodeli ontološko vrednost, ker ne obstaja nič, kar se ne bi spreminjalo iz enega stanja v drugo. Ta koncept spreminjanja na podlagi *drugosti* implicira, da je bit mnogotera, kajti nekaj zahteva nekaj drugega, da bi se lahko sprememba neprekinjeno odvijala.¹

Badiou se strinja s Heraklitom, da mora ontološko mišljenje misliti formo množstva, prav tako pa se strinja, da je forma množstva nujna za mišljenje spremembe, čeprav obratno ne drži. Misel o spremembi res predpostavlja ontološko mišljenje množstva, po drugi strani pa ne drži, da mišljenje množstva potrebuje koncept spremembe. Badioujev argument v prid ontološke nemobilnosti izhaja namreč iz teorije množic, ki nam po Badiouju danes omogoča misliti bit kot množstvo. V teoriji množic in aksiomu ekstenzionalnosti Badiou vidi neposredno potrditev, da je na nivoju biti kot biti nesmiselno misliti spremembo:

Teorija se ukvarja z množicami, za katere pojem gibanja nima nobenega smisla. Množice so ekstenzionalne, kar pomeni, da jih popolnoma definirajo

1 Alain Badiou, *The Subject of Change: Lessons from the European Graduate School 2012* (New York/Dresden, 2013), 43.

njihovi elementi, torej tisto, kar jim pripada. Dve množici, ki nimata povsem enakih elementov, sta absolutno različni. Množica se torej kot takšna ne more spremeniti, saj že s spremembo ene same točke svoje biti to izgubi v celoti.²

V ozadju te razlage stoji implicitno Badioujevo razumevanje spremembe kot prehoda z nečesa na nekaj drugega, kar je tudi način, kako Badiou interpretira Heraklitov koncept spremembe. Toda ko gre za bit kot bit tega *transformacijskega prehoda* od enega čistega množstva do drugega ni mogoče vzpostaviti. Aksiom ekstenzionalnosti množice definira z njihovimi elementi, na podlagi katerih se vzpostavlja razlika ali identiteta med dvema množicama. Težava pa je v tem, da razlika, ko jo določimo ekstenzionalno, postane absolutna, koncept *drugosti* pa se izgubi. Sprememba enega elementa pomeni spremembo celotnega množstva, pri čemer izgine sleherno transformacijsko prehajanje. Ni torej prehajanja med enim in drugim, saj drugega ni in se je vsa sprememba že zgodila. Zato Badiou pravi, da se množica *ne more spremeniti, saj se že s spremembo ene same točke svoje biti izgubi to izgubi v celoti*.

Nič v ontološkem mišljenju množstva ne zahteva mišljenja spremembe; aksiomska forma množstva je strogo nemobilna. Badiou torej na tej točki sprejme Parmenidovo zahtevo, da je absolutna ontologija nemobilna, zavrne pa Parmenidovo izenačitev biti z enim; hkrati sprejme Heraklitovo izenačitev biti z množtvom, zavrne pa njegovo idejo o večnem, ontološkem spreminjanju. Za koncept spremembe potemtakem potrebujemo drugačno področje od ontološkega. Da bi sprememba lahko nastopila kot lastnost biti, se mora bit osvoboditi svoje ontološke absolutnosti.

Mišljenje spremembe se odpre šele s fenomenologijo, ki misli pojavnost biti v določenem svetu. Mišljenje spremembe nujno zahteva, da bit mislimo v njeni lokalizaciji ali, kar pomeni isto, da mislimo bit, ki se pojavlja v svetu oz. da jo mislimo fenomenološko. Badiou razume fenomenologijo v radikalnem odmiku od klasično filozofske opredelitve, po kateri je fenomenologija znanost o pojavih, kot se kažejo človeški izkušnji in zavesti.

2 Alain Badiou, »Na poti k novemu mišljenju Absoluta«, *Filozofski vestnik* 32, št. 3 (Ljubljana, 2011), 9.

S poudarkom, da je fenomenologija lahko objektivna, postavi Badiou za predmet fenomenološkega proučevanja objektivne zakone posameznih svetov, ki se konstituirajo v neodvisnosti od transcendentalnega subjekta. Transcendentalne operacije omogočajo fenomenološko deskripcijo sveta, a jih ne moremo zvesti na subjektivno podstat. Svet kot fenomenološka kategorija je namreč določena »situacija biti«³ ali tisto od biti, kar je tu in se kot biti-tu pojavlja. Poudarek je natanko na fenomenoloških operacijah lokalizacije, ki osvobodijo bit njene absolutnosti in jo umestijo. Svet je lokalno prizorišče, glede na katerega so ontološka množstva identificirana kot »bivajoča v svetu«.⁴

To pa po drugi strani ne pomeni, da Badiou pristaja na Aristotelovo paradigmo »naravnega mesta«, h kateremu negibni gibalec sili vse naravne stvari. »Sami bomo postavili«, pravi Badiou, »da ni naravnega mesta.«⁵ Če bi obstajalo »naravno mesto«, bi to pomenilo dve stvari, ki jih ne more sprejeti. Pri Aristotelu je prizorišče bivajočega odvisno od njegovih konstitutivnih lastnosti. Po Badiouju pa lahko elementarno kompozicijo množic v postopku lokalizacije ali umestitve znotraj neke situacije zanemarimo. In drugič, mesto je po Badioujevem razumevanju stvar logike, ne pa stvar naravnosti, ki naravno pride s stvarmi. To pomeni, da ni naravnih mest, ki bi jih lahko umestil znotraj univerzuma kot celote. Badiou se tu naslanja na misel, ki izhaja iz upoštevanja Russelovega paradoksa. Russel je namreč pokazal, da je koncept univerzuma kot totalitete protisloven koncept, kar za Badiouja pomeni, da mora utemeljiti logiko mesta, ki partikularizira mesto kot tako, ki torej ni logika naravne distribucije mest znotraj nekega univerzalnega mesta, temveč je nujna konsekvenca tega, da ni splošnega Mesta.

Premestitev na teren fenomenologije ne pomeni, da smo se znebili ontologije. Za mišljenje spremembe je potrebna fenomenologija, ki se razlikuje od ontologije, obenem pa ta nujno predpostavlja nemobilnost ontološkega referenta. Absolutni ontološki univerzum namreč »omogoča mišljenje gibanja in sploh vse racionalno mišljenje, pri čemer pa sam tej kategoriji ostaja

3 Alain Badiou, *Logics of Worlds. Being and Event II* (London/New York, 2009), 102.

4 *Ibid.*, 113.

5 Alain Badiou, *Theoretical Writings* (London / New York, 2004), 181.

tuj«. ⁶ Ko gre za ontološki univerzum, je na delu misel o nespremenljivosti, ki omogoča racionalno mišljenje gibanja. Badiou to razloži takole:

To pa je od osemdesetih let naprej moja filozofska stava: ustvariti takšno teorijo svetov, v kateri bodo modifikacije inteligibilne zgolj ob privzemu invariantnosti realnega koncepta množstva. V ta namen moramo privzeti, da se *immanentna mobilnost svetov in labilnost pojavljanja lokalno dogodita množtvom*, ki so sicer matematično mišljiva po njihovi *nelocalizirani biti*, torej *njihovi čisti biti*, in sicer v okviru teorije množic, torej na kraju, kjer sta bit in biti-mišljeno identična. Izhajajoč iz tega, bomo rekli, da *pojavljanje pomeni kot množstvo dospeti na kraj, na katerem je absolut topološko partikulariziran*. Na tem mestu lahko skupaj s Heglom trdimo, da se s *prihodom v biti na nekem mestu čisto množstvo odveže svoje absolutnosti*. Da pa bi se lahko od nje odvezalo, mora absolutnost biti.⁷

Če želimo misliti spremembo, moramo torej upoštevati oba momenta, tako nemobilnost ontološkega absolutnega referenta kot tudi mobilnost dinamičnih fenomenoloških koordinat sveta. Logika lokalizacije, ki jo misli fenomenologija, pa lahko vzpostavi razmerje do koncepta spremembe, ki ga absolutnost ontologije nemožno. Svet namreč *ublaži* absolutnost ekstenziionalne razlike, saj se množstva v svetu prezentirajo kot lokalizirana množstva v medsebojnem razmerju mehke, kvalitativne, kontinuirane, niansirane oz. intenzivne razlike. V tem smislu je fenomenologija dovzetna za postopke diferenciacije, svet pa nato predstavlja »kompleten sistem razlik med vsem, kar v svetu obstaja«. ⁸ To, kar se spreminja, ni sama bit, temveč transcendentna vrednost njenega pojavljanja. Nekaj, kar je bilo prvotno minimalne stopnje pojavnosti, lahko v postopku spremembe *mutira* v maksimalno stopnjo pojavnosti. Neobstoječe v določenem svetu tako *postane* obstoječe.

Po drugi strani pa v *Logikah svetov* Badiou opozori tudi na sledeče. Ugotovili smo že, da čiste biti ne moremo misliti po konceptu spremembe, toda dejanska, prava sprememba se ne nahaja niti na strani fenomenoloških

6 Badiou, »Na poti k novemu mišljenju Absoluta«, 7.

7 *Ibid.*, 18–19 (kurziva je naša).

8 Badiou, *The Subject of Change*, 47.

zakonov sveta.⁹ Badiou namreč vpelje dodatno razdelitev koncepta spremembe. Po eni strani se v svetu dogajajo konstantne spremembe, modifikacije, modulacije, ki izhajajo iz diferencirajočih relacij bivajočih, a po drugi strani takšna sprememba ni prava sprememba. Znamenje dejanske spremembe je za Badiouja nastop diskontinuitete, ki prekine *status quo*. Toda glede na to, da diskontinuiteta vnaša prekinitve konsistence določenega sveta, je s stališča sveta radikalna sprememba nekaj, česar svet ne priznava in kar je nemožno sveta. Naš naslednji korak je potemtakem, da določimo logiko nemožnega. To bomo naredili v razmerju do koncepta prepovedanega.

PREPOVEDANO IN NEMOŽNO

Za demonstracijo logike nemožnega bomo uporabili logično igro, ki jo Badiou izpelje v poglavju »Formalizmi, 1. Prepovedano/Nemožno« svojega zgodnjega spisa *Ali je mogoče misliti politiko?* Na tem mestu Badiou skrbno loči logiko nemožnega od logike prepovedanega. Nekaj je s stališča danega sistema *prepovedano*, nekaj drugega pa je *nemožno* tega sistema. Zamislimo si, pravi Badiou, model oz. univerzum, v katerem sta mogoča le dva tipa propozicij, resnične in neresnične propozicije, ki pa sta povezana z dvema različnima krajema. Od kraja izjavljanja je odvisen tip in s tem resničnostna vrednost izjave: »Opraviti imamo s topologijo resnice, ki jo lahko prepoznamo po kraju.«¹⁰ Na enem kraju so mogoče samo resnične propozicije. Ta kraj naseljujejo levičarji, ki govorijo izključno resnico. Na drugem kraju pa živijo desničarji, ki govorijo izključno laži. Obema krajema pa je skupna propozicija, ki je *strukturno prepovedana*, namreč izjava »Sem desničar«: »Izjave 'Sem desničar' v mojem modelu ne more izreči nekdo z desnice, ki zato, ker zmerom govori neresnico, ne more izreči svoje resnice.«¹¹ Ali kot Badiou duhovito pripomni:

9 Badiou, *Logics of Worlds*, 357–358.

10 Alain Badiou, *Ali je mogoče misliti politiko?; Manifest za filozofijo* (Ljubljana, 2004), 64.

11 *Ibid.*

Pravilo realnosti ali vsaj parlamentarne vljudnosti namreč onemogoča, da bi kdo lahko izjavil: »Sem desničar«. Desnica je vselej v drugi osebi: »Ti si desničar« – to je nekaj vsakdanjega. »Sem desničar« ni nikoli izjava desnice, ki celo zanika smisel te izjave.¹²

Toda tudi levičar tega ne more izjaviti zaradi preprostega dejstva, da izhaja iz kraja, ki ne pozna neresničnih izjav, torej ni zmožen izgovoriti laži. Zato je tovrstna izjava strukturno prepovedana, saj je noben predstavnik svojega kraja, ne levičar ne desničar, ni zmožen izgovoriti: »Po zakonu kraja te izjave torej ni mogoče izreči.«¹³ Tukaj gre za moment, skupen tako levici kot desnici, saj ne levica ne desnica »ne moreta izreči biti-desničar«. Ta »manko možnih izjav« ni odvisen »od nobene situacije, ker sleherna situacija, se pravi, vsak sklop resničnih ali neresničnih propozicij, realizira neko možnost, katere pogoj je ta manko.«¹⁴ Badiou sklene, da »je tak strukturni manko *prepoved*, ki jo nalaga kraj«.¹⁵

Do nemožnega izjave pa pride Badiou po drugi poti. Tokrat imamo dve propoziciji, pri čemer je P_1 : »B pripada desnici«, in P_2 : »A pripada levici«. Ti dve izjavi nista strukturno prepovedani, vendar pa, kot opozori Badiou, »ko A izjavi 1, onemogoči B, da bi izjavil 2«.¹⁶ Tu dobimo nemožno izjavo »A pripada levici«. Zakaj nemožno? Vse izhaja iz tega, da »izjava, da je nekdo desničar, brž ko jo kdor koli izreče, prepreči tistemu, ki je tako označen, da bi rekel, da je tisti, ki ga je na tak način opredelil, levičar«.¹⁷ Na začetku še vedno ne vemo, ali je A levi ali desni. Vemo le to, da če je A levi, potem je B desni in obratno. Če je A levičar in če zatrdi, da B pripada desnici, potemtakem B ne more odvrniti, da je A levičar. Levičarjeva izjava je resnična, kar pomeni, da B laže in ne more izreči, da je A levičar. Če smo potrdili izjavo, da »B pripada desnici«, ne moremo priti do izjave »A pripada levici«. Drugače bi bilo, če bi bil A desničar in bi trdil, da je B desničar, s čemer bi seveda povedal nekaj, kar ni resnica. V tem primeru B

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*, 65.

¹⁷ *Ibid.*

kot levičar, ki govori resnico, ne bi mogel izreči laži, da »A pripada levici«. Ponovno smo prišli do istega: če je pred izjavo »A pripada levici« izjava »B pripada desnici«, je nemožno zatrditi, da »A pripada levici«. Badiou tako sklene: »Nemožnost propozicije 2 torej ni, kakor pri propoziciji 'sem desničar', strukturna prepoved, ampak je posledica ugotovljivega dejstva, dejanskega izjavljanja pozicije 1.«¹⁸

In prav na tej logiki nemožnega Badiou gradi svoj model, saj ga zanima, kako doseči nekaj, kar ni logično prepovedano, temveč logično nemožno. Na podlagi formalizma prepovedanega lahko rečemo, da obstaja splošna objektivna logika kraja oz. da obstaja neka objektivna struktura z objektivnimi zakoni, ki veljajo za vse. Velja tako za desničarja kot za levičarja. V skladu s temi zakoni obstaja nekaj, česar sama struktura ne dovoljuje: »Je kategorija biti samega Zakona.«¹⁹ Pri formalizmu nemožnega je stvar drugačna. Ne nanaša se na vse, ne gre za globalno strukturno prepoved, temveč za moment lokalnosti in referenčnosti. Če se ta referenčnost nanaša na predhodno potrditev izjave »B pripada desnici«, je izjava »A pripada levici« nemožna oziroma je nemožno samega desničarja. Badiou tako pravi:

Zapomnimo si tudi, da se prepoved naslavlja na vse, medtem ko je naše nemožno nemožno enega samega, tistega, ki je bil označen za desničarja. Nemožnost je kategorija subjekta, ne pa kraja, kategorija dogodka, ne pa strukture. Je bit za politiko.²⁰

Nemožnost torej ni stvar objektivne strukture, ki jo nek kraj nalaga, temveč je stvar subjektivnega delovanja v razmerju do dogodkovnega izbruha. Hkrati pa je nemožno s kategorijo kraja povezano na nek zelo specifičen način. Kategorija subjekta se namreč ne navezuje na objektivno prepoved, temveč na to, kar je *lokalizirano* kot *objektivno nemožno*. Subjektivnost deluje, prvič, le na *konkretnem mestu*, v razmerju do lokalne reference objektivne nemožnosti (»je naše nemožno nemožno enega samega, tistega, ki je bil označen za desničarja«), in drugič, subjekt deluje kot subjektiven, ne pa kot objektivni odgovor na to določeno nemožnost. To slednje pomeni,

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*, 64.

²⁰ *Ibid.*, 65.

da objektivno kot tako nikoli ne more odgovoriti na svojo objektivno nemožnost. Če sploh pride do lokalizacije same nemožnosti objektivnega, je tovrstno lociranje nemožnega že stvar subjektivnega dejanja. Nemožno objektivnega je nemožno natanko zato, ker ni preprosto prepovedano oz. ker je prepovedano vedno že vključeno v režim objektivnega in je od strani slednjega tudi identificirano. Nemožno objektivnega pa je od strani objektivnega neprepoznano, nepripoznavno in kot tako izključeno. To pomeni, da vsako lociranje in prepoznavanje nemožnega ne more biti objektivno, temveč je lahko izključno subjektivno.

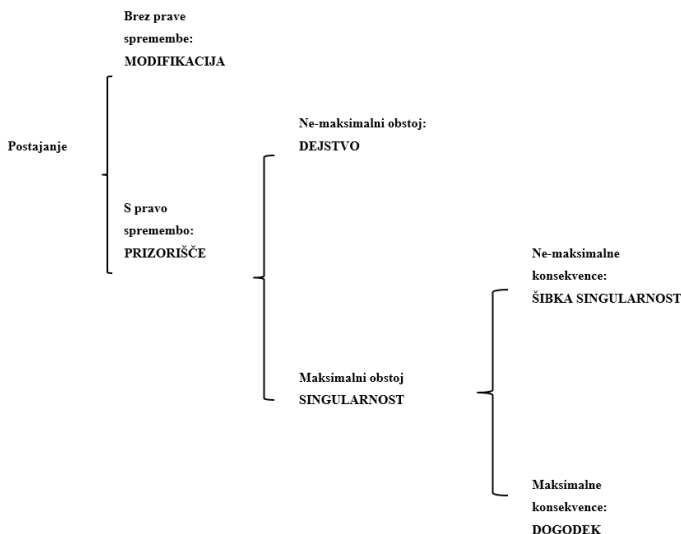
Vprašanji, ki se nam na tem mestu odpirata, sta sledeči: Če subjektivno natanko ni objektivno, ker deluje na točki, ki je objektivnemu objektivno nedosegljiva, torej na točki njegovega nemožnega, ali to pomeni, da je subjektivno odprava objektivnega? In hkrati, če je objektivno objektivno natanko zato, ker ni subjektivno, ker torej deluje po črki zakona, ne pa na točki nemožnosti, ali to pomeni, da objektivno zatira subjektivno (nemožno) delovanje? Obe vprašanji nas pripeljeta k naslednjemu: Če smo soočeni z nezdružljivima konceptoma prepovedanega in nemožnega, obenem pa z nezdružljivima konceptoma objektivnega in subjektivnega, ali to pomeni, da je pri Badiouju na delu neodpravljen dualizem?

ODPRAVA DUALIZMA: AMORTIZACIJA IN PRAVA SPREMEMBA

Prava sprememba za Badiouja nikakor ni stvar onostranstva ali neka-kšne mesijanske odrešitve, temveč je nekaj, kar se mora zgoditi v svetu, v razmerju do sveta. Nemožno je nemožno določene objektivnosti, kar pomeni, da ima le sprememba, ki vztraja na točki nemožnega, priložnost, da radikalno uzurpira obstoječi red danega sveta. Kako misliti spremembo, ki potencira neobstoječo, izključeno, nemožno možnost in ki je hkrati v svetu, ne pa onstran njega, je vsekakor težavno vprašanje. Enako vprašanje se znova obudi tudi pri drugih navideznih dualizmih, ki jih srečujemo v Badioujevi filozofiji: bit-dogodek, objektivno-subjektivno, vednost-resnice,

končno-neskončno, demokratični materializem-materialistična dialektika itn.

Da Badiou ni dualist, se kaže že v tem, da je prava sprememba soočena z nizom ovir danega sveta, ki jih mora odpraviti, da bi se lahko realizirala v svetu. Poglejmo na primer shemo *tipologije spremembe*, ki jo najdemo v *Logikah svetov*:²¹

Med modifikacijo in dogodkom je veliko vmesnih momentov, ki jih Badiou na zgornji shemi razdeli v dve paralelni liniji. V zgornjem delu sheme so locirani modifikacija, dejstvo in šibka singularnost, na spodnji pa prizorišče, singularnost in nato dogodek. Kako razumeti razmerje med tema dvema linijama? Že na prvi pogled je razvidno, da le spodnja linija pelje k radikalni spremembi. Vidimo, da zgornja beleži zgolj neuspehe in da do radikalne spremembe ne prispe. Toda ali je pot neuspehov preprosto nekakšen *ostanek* neuspele realizacije radikalne spremembe ali pa je razmerje med nespremembo in spremembo mogoče razumeti tudi na drugačen način?

21 Badiou, *Logics of Worlds*, 374.

Badiou bi najverjetneje potrdil prvo možnost, saj pripisuje velik pomen *eksistencialni moči* določene uzurpacije v svetu, ki nato ima ali pa nima zadostne moči, da razvije konsekvence radikalne spremembe v svetu. Sami smo mnenja, da je mogoča tudi neka druga interpretacija, in sicer, da zgornja linija na shemi ne arhivira slavnih neuspehov, temveč ravno obratno, da gre za uspeh danega sveta, da obdrži svojo že obstoječo konsistenco. Naštete točke od modifikacije do šibke singularnosti namreč razumemo kot omejitve, s katerimi želi svet z vsakim korakom zatreti in onemogočiti radikalno spremembo. Zgornja linija po našem mnenju priča o tem, da svet razpolaga z *učinkovitimi mehanizmi amortizacije* prave spremembe, kar še bolj jasno poudari dejstvo, pri katerem Badiou ves čas vztraja: resnice so dejansko redke in stvar nemožne možnosti, kljub temu da so sestavljene iz elementov sveta, in ne transcendence.

Modifikacija je namreč regularna sprememba, ki je za svet zelo pomembna. V svetu obstajajo različne cirkulacije objektov, raznovrstne modifikacije njihovih relacij, kar omogoča danemu svetu utrip in življenje. Svet ni hipoma ustvarjeni skupek dokončne in urejene objektivnosti, temveč je neprekinjen proces interaktivne modifikacije in urejene objektivacije. To urejenost je treba razumeti v doslednem smislu: svet ni kaos. In če ni kaos, potem ima določeno stabilnost in nespremenljivost. Morda zveni paradoksalno, ampak največja vrednost *regularne spremembe* je, da ohranja *nespremenljivost* in konservativnost sveta. Zakoni sveta so dinamični, ampak le v tolikšni meri, da ohranjajo obstoječe stanje. To pomeni, da je regularna sprememba dejansko *regulacija* objektivnih zakonov sveta. Gre za obliko spremembe, s katero svet poskrbi, da ne bi prišlo do prave, radikalne spremembe. Slednja nastopa kot diskontinuiteta obstoječe kontinuitete in je s stališča sveta, kakršen je, le nevaren kaos, ki ga je treba vnaprej preprečiti.²² Če pa se dogodi

22 Odličen primer regularne spremembe, ki ga je razvil kapitalistični produkcijski sistem, je kriza. Kriza je danes najbolj pogosta operacija kapitalistične stabilizacije, ki se lahko pojavi na vseh mogočih področjih (političnih, ekonomskih, kulturnih, akademskih itn.). Kriza nikoli ne preide v realizacijo nemožne možnosti, temveč je le simulaker, ki daje videz možnosti, da svet potrebuje spremembo. In točno v moči ustvarjanja videza spremembe kriza amortizira vsako potencialno možnost, da bi do spremembe dejansko prišlo.

prizorišče, ki odpre možnost v smeri pojava maksimalne singularnosti, svet že reagira tako, da singularnost zniža v smeri medlih konsekvenc.

Badiou s *prizoriščem* označi moment, ko se v svetu pojavi anomalija, ki uzurpira obstoječi red sveta. Prizorišče hkrati uzurpira ontološke zakone biti (je množica, ki pripada sami sebi) in fenomenološke zakone pojavljanja (je objekt, ki pade pod lasten režim pojavljanja). To je trenutek, »*ko se podpora biti pojavljanja lokalno pojavi*«. ²³ Že v *Biti in dogodku* Badiou upošteva načelo prepovedi samopripadnosti, ki ga v ZFC modelu teorije množic podpira aksiom temelja, ki velja tudi za fenomenološke zakone. To pomeni, da »transcendentalno ocenjevanje identitet in razlik danega množstva poteka znotraj tega množstva, ne da bi upoštevalo *njega samega*«. ²⁴ Prizorišče pa Badiou definira natanko s pomočjo samopripadnosti:

Prizorišče bomo imenovali množstvo, ki se pojavi na novo, kolikor pade pod splošno merjenje stopnje identitete, ki vsakemu posameznemu elementu predpišejo njegovo lastno pojavljanje. Recimo, da (se) mesto samo privede do pojavljanja. ²⁵

Že pri prizorišču imamo torej moment izbruha biti, ki ga Badiou primerja z metaforo vulkana:

Moje razumevanje je, da obstaja neka vrsta gibanja biti kot take, ki se pojavlja sama po sebi. Predstavljam si, da je nekaj takega kot vulkan. Na splošno je vulkan tih. Toda znotraj vulkana po definiciji obstaja notranja bit vulkana, vzrok za vulkan, ki včasih sega proti površju in se prikaže. Izbruh vulkana se zgodi, ko je zunaj nekaj, kar je bilo v notranjosti. Trdim, da se moč biti kot take pojavlja na površini samega sveta, vendar iz notranje sestave sveta. ²⁶

Prizorišče ni dogodek, ampak uzurpacija, ki izgine; hkrati pa je prizorišče dogodek, ko ga razumemo kot skupek maksimalnih konsekvenc, ki za nazaj potrjujejo, da je prizorišče dejansko dogodek. Na tem mestu lahko ponovno vpeljemo Badioujevo zgodnjo razdelitev med prepovedanim in nemožnim

²³ Alain, Badiou, *Deleuze, hrumenje biti/Druzi manifest za filozofijo* (Ljubljana, 2012), 193.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*, 194

²⁶ Badiou, *The Subject of Change*, 110.

iz dela *Ali je mogoče misliti politiko?* Prizorišče je prepovedana pojavitev samopripadnosti na ontološkem in fenomenološkem nivoju, ki kot taka v hipu izgine. Toda razvijanje konsekvenc, ki kažejo na to, da se je uzurpacija dejansko zgodila, je način, kako se vzpostavi nova kontinuiteta svojevrstne možnosti, ki je bila pred tem nemožna. Prepovedano ni le nekaj, kar se mora povrniti v prejšnje stanje normalnosti, temveč je lahko možnost, na kateri se vzpostavi moment nemožnosti. Ta možnost nemožnosti pripada registru neobstoječega. Vsak objekt oz. neko množstvo, ki se pojavlja v določenem svetu, se meri po transcendentalni stopnji pojavnosti od minimuma do maksimuma, kar pomeni, da vsak objekt vsebuje element, ki se minimalno pojavlja, in ki je natanko njegovo neobstoječe. Prav to neobstoječe postane pomembno, če želimo slediti poteku prave spremembe, kajti če neobstoječe dobi maksimalno vrednost pojavljanja, se odpira možnost nove sinteze in vzpostavljanja nove kontinuitete.

Če se ponovno vrnemo na shemo, ki kaže moduse spremembe, vidimo, da se na zgornji liniji prizorišče izteče v *dejstvo*, iz katerega se v nadaljevanju nič ne razvije. Ob dejstvu, da se je prizorišče pojavilo, ostane le *dejstvo prizorišča*, iz katerega naprej ne poteka nikakršna akcija ali konsekvence, ki bi upoštevala, da se je neka anomalija v strukturi sveta vseeno zgodila. Badioujeva shema jasno pokaže, da iz dejstva ne sledi prav nič. Če je prizorišče uzurpacija, to pomeni, da je dejstvo njegova amortizacija. Na pojavitev nekonsistence (biti kot biti) mehanizmi sveta reagirajo normalizacijsko: čim prej je treba zatreti vsako nepravilnost ali anomalijo. Prizorišče je *le dejstvo*, da se je nekaj prepovedanega zgodilo, ki pa se zlahka lahko popravi. Tako je prizorišče, uokvirjeno kot dejstvo, brez kakršne koli eksistenčne moči, ki bi omogočila, da se sprožijo konsekvence v smeri singularne spremembe.

Če pa moč prizorišča uide dejstvu in se prizorišče maksimalno pojavi v svetu, se zgodi nekaj, kar je s stališča sveta popolnoma singularno in novo. Vendar pa tudi ta moment ne ostane brez svoje zgornje linije. Svet ponovno reagira. Tokrat ne zadostuje reakcija v formi dejstva, ker singularnosti ne moremo preprosto prikazati kot informacije, kot dejstva, da se je pač zgodil nek tektonski premik, saj je eksistenčna pojavitev prizorišča v formi singularnosti močnejša od dejstva. Svet mora tokrat reagirati bolj odzivno in to na način razvijanja določenih konsekvenc, ki so znak

spremembe – spremembe, ki pa ne spremeni nič radikalnega. Gre za šibke konsekvence, ki poskušajo *ublažiti*, *kontrolirati* in *amortizirati* singularnost diskontinuitete. Svet torej prizna, da se je zgodila diskontinuiteta v razmerju do cirkulirajočih in ponavljajočih se zakonov sveta, vendar jo bo poskusil *izolirati* in *pridušiti*. S šibkimi konsekvencami svet regulira potencialne singularne nabore, tako da proizvede novo konsistenco, ki sicer ni identična prejšnji, ampak se od nje niti ne razlikuje zares – je bolj različica starega v imenu zatiranja novega.

Shema kaže, da tudi iz modifikacije nič ne sledi (ni puščice, ki bi kazala nadaljnji razvoj) in se (podobno kot pri dejstvu in šibki singularnosti) vse konča že pri njej sami. Točke, iz katerih nastanejo vzgibi, ki peljejo naprej, se nahajajo izključno na spodnji liniji. In ko spodnja linija nekaj sproži, zgornja linija na njo reagira v smeri zatiranja možnosti, ki se spodaj odprejo. Spodnja linija pa, obratno, nikoli ne reagira na zgornjo. *Prava sprememba tako svoje realizacije ne doseže na način obračanja po reakciji sveta in reagiranja na to reakcijo, temveč je od samega začetka proaktivna in proizvodna: nikoli ni reakcija, zmeraj je akcija.* Za radikalno spremembo je bistvenega pomena, da se iz uzurpacije, ki se zgodi s prizoriščem, razvije nova kontinuiteta. Ta nova kontinuiteta bo zvesto sledila začetni diskontinuiteti, o čemer priča spodnja linija, ki se iz prizorišča razvije v singularnost s proizvajanjem močnih konsekvenc, ki so hkrati sam dogodek. Dogodek ne pomeni najave, da se bo šele v tem trenutku nekaj zgodilo, temveč je obratno izpis vsega, kar se je že zgodilo: je celoten razpon vsega, kar se je od prizorišča do dogodka izpeljalo v obliki konsekvenc. Zato dogodek nikoli ni enosmerna, linearna napoved prihodnosti, temveč je retroaktivna napoved preteklosti. Dogodek je tako retroaktivna potrditev, da je prišlo do radikalne spremembe in je nemogoče postalo mogoče. Seveda ne brez sprotne reakcije sveta, ki poskuša znižati vrednost vsakega vzgiba.

Opozoriti moramo, da v *Logikah svetov* Badiou izpelje klasifikacijo spremembe na drugačen način, kot smo jo postavili sami. Po naši klasifikaciji je razlika med regularno in radikalno spremembo ilustrirana z zgornjo in spodnjo linijo Badioujeve sheme, pri čemer regularna odgovarja zgornji, radikalna sprememba pa spodnji črti. Badiou zadevo zastavi drugače, saj se zanj radikalna sprememba začne že s prizoriščem, kar pomeni tudi, da

je modifikacija edina forma regularne spremembe. Vendar pa na določenih mestih Badiou potrди naše besede. Tako v *Drugem manifestu za filozofijo* pove, da je dejstvo, »ki implicira lokalno anomalijo v razporeditvi relacij pojavljanja«, vsekakor »več kot pravilna sprememba ali modifikacija [...]. Vendar v veliki meri ostaja notranje pojavljanju v njegovi obči obliki.«²⁷ Podobno velja za šibko singularnost: »Domnevali bomo, kar zadeva posledice, da se šibka singularnost obnaša kot modifikacija. Vpliva samo na druga bitja na kanonski način, v skladu z naravo objekta«;²⁸ kot tudi: »Sprememba, kateri je šibka singularnost priča, ne spremeni ničesar v logiki tu-bitu. Ne ukvarjamo se še z učinkovito spremembo.«²⁹

Badioujeva shema po našem mnenju razkrije nek bistven moment prave spremembe. Spodnja linija jasno pokaže, da *akcija* nikoli ni reakcija na reakcijo ali negacija negacije, temveč je afirmacija in zvestoba rezu (priprižanju), ki se obnavlja in afirmira z vsakim novim korakom. Na tej točki Badioujeva kategorija dogodka pride najbolj do izraza. Kljub temu da se dogodek afirmira retroaktivno in da to, da se je dogodek zgodil, začutimo samo skozi njegove konsekvence, je dogodek tudi kategorija, ki označuje, da prava, dejanska sprememba ne nastopa kot odgovor, reagiranje na neko konkretno in urgentno situacijo, temveč je stvar ustvarjalnega akta. Prava sprememba se nanaša na neobstoječe situacije, kar sama situacija ne pripozna za svoje, ali kar je njeno lastno nemožno. Nemožno pa lahko zaživi kot možno samo s subjektivnim delovanjem.

SUBJEKT IN SPREMEMBA

Podobno misel, ki pravi, da revolucija nikoli ne nastopa kot odgovor na represijo, najdemo v Badioujevi teoriji subjekta in njegovi postavitvi različnih

²⁷ Badiou, *Deleuze, hrumenje biti/Drugi manifest za filozofijo*, 194.

²⁸ Badiou, *Logics of Worlds*, 392.

²⁹ *Ibid.*, 393.

subjektivnih formalizacij. Obstajajo tri formule subjekta, ki jih Badiou poimenuje kot formule *zvestega*, *reaktivnega* in *obskurnega* subjekta.³⁰

Pod zvesto formo subjekta Badiou razume natanko nosilca, agensa resnične spremembe, ki pripelje do realizacije nove resnice v svetu. Subjekt je namreč »aktivna logična forma« ali agent resnic.³¹ Toda aktivnost forme, po kateri se identificirajo produkcije resnic, ni le aktivnost zveste forme subjekta, ker sta mogoči tudi formi reaktivnega in obskurnega subjekta. To pomeni, da je subjekt lahko aktivna forma produkcije ali zavračanja resnic: zvesta forma subjekta aktivno proizvaja resnice, reaktivna in obskurna forma pa aktivno zavračata postopek resnice, zaradi česar lahko potrdimo, da tudi v subjektivnem delovanju obstajajo formalne možnosti amortizacije resnične spremembe. To slednje je razvidno iz samih formul subjekta, čemur se posvetimo v nadaljevanju.

Vse tri formule subjekta so sestavljene iz istih elementov, ki so različno razporejeni. Gre za naslednje elemente: telo (c), sled izginulega dogodka (ϵ), nova sedanost (π), operacija subordinacije ($/$) in operacija konsekvenc (\rightarrow).

Telo subjektivnosti je nosilec subjektivne forme oz. subjektivnega formalizma. Badiou uporablja francoski glagol *porter*, ki ne pomeni zgolj, da se nekaj nosi, temveč tudi, da se na nekaj nanaša, učinkuje, raznaša, nekaj usmerja na nekoga in se za nekaj odloča. Telo nosi subjektivni formalizem tako, da se nanaša na resnice. Od položaja, ki ga zaseda v treh različnih figurah subjektivnosti, je odvisna tudi smer njegovega učinkovanja (ali deluje v imenu aktivne produkcije ali zavračanja resnic). Proces resnice je tako »konstrukcija novega telesa, ki se pojavi v svetu«. ³² Telo pa se konstituira, če je v afiniteti do nemožne možnosti, ki se z dogodkom odpre. Obrniti se k tovrstni možnosti pomeni deklarirati sledeče: »Glej to, kar prihaja [*advent*], in ne samo tega, kar je. Delaj na posledicah novega. Sprejmi pravila, ki so lastna postajanju teh posledic. Iz množstva, ki si, iz teles v telesu, naredi neizbrisno materijo Resničnega.«³³

³⁰ *Ibid.*, 50–62.

³¹ *Ibid.*, 63.

³² Badiou, *Deleuze, hrumenje biti/Drugi manifest za filozofijo*, 200.

³³ *Ibid.*, 198.

Kako naredimo to »materijo Resničnega«? Tako da izvedemo postopek utelešenja (v to, čemur Badiou pravi »iz teles v telesu«), kar iz množstva naredi materijo resnice na način, da afirmira to, »kar prihaja«, in »ne samo tega, kar je«. Nemožna možnost pa je možnost pojavitve neobstoječega oz. pojavitve v maksimalni eksistenčni vrednosti nečesa, kar je imelo minimalno eksistenčno vrednost v danem svetu. V postopku utelešenja se vse meri v odnosu do maksimalne stopnje intenzivnosti prej neobstoječega elementa (ϵ). Sleherni element prizorišča-objekta (kateri koli x), ki je imel neko določeno stopnjo pojavnosti pred dogodkom (ki ni minimalna, torej neki p), se po dogodku primerja z maksimalno obstoječim elementom (ϵ), ki pred dogodkom ni obstajal. Če je njegova transcendentalna stopnja pojavnosti v odnosu do ϵ tako velika, kolikor je le lahko, to pomeni, da se je element utelesil. Med utelešenimi elementi se ustvarja odnos kompatibilnosti (elementi množstva se spravljajo v pare), kar omogoča koherentnost telesa. Neobstoječe, ki sedaj maksimalno obstaja, jamči enotnost postdogodkovnega telesa, saj dominira nad vsemi elementi, ki sodelujejo v postopku utelešenja. Telo je tako dejansko nosilec nove realne sinteze v svetu. Je torej skupek vseh elementov, sodelujočih v realizaciji nove sedanjosti, ki je »*nov čas neke resnice*«. ³⁴ To vidimo tudi, če sledimo formi zvestega subjekta.

Formula *zvestega subjekta* je naslednja: ³⁵

$$\frac{\epsilon}{\phi} \Rightarrow \pi$$

V figuri *zvestega subjekta* je nova sedanjost (π) konsekvence, telo pa je prečrtano in subordinirano sledi izginulega dogodka. Telo je pod prečko, kar pomeni, da je »aktivno nezavedno sledi dogodka« ³⁶ ter da se ne zaveda same sledi kot *dogodkovne* sledi (nima nikakršne informacije ali vednosti o izginulem dogodku). Telo je tudi prečrtano, kar kaže na nekakšno razcepljenost. Koncept razcepljenega telesa se nanaša na koncept *točke sveta*. Koncept točke najlažje razumemo, če si predstavljamo določene alternative, ki jih

³⁴ *Ibid.*, 202.

³⁵ Badiou, *Logics of Worlds*, 53.

³⁶ *Ibid.*

neka konkretna situacija postavlja pred subjekt. Zvesti subjekt bo na njih odgovoril tako, da bo razrešil dileme v smeri afirmacije dogodkovne sledi. Na ta način bo lahko sodeloval v procesu utelešenja resnice, kajti njegovo telo razvija »vidljivost Resničnega v manifestaciji sveta, točko za točko«. ³⁷ Kot nosilec je telo pod črto, nosilec pa je »sled dogodka« ε , ³⁸ ki je natanko »prvobitna izjava« ali pa »neobstoječe predhodnega stanja sveta«. ³⁹ Pod tem neobstoječim, ki zdaj maksimalno obstaja, se formira telo na ta način, da vsi elementi, ki padejo pod maksimalno vrednost ε , postanejo deli, *organi* telesa. Hkrati pa je telo prečrtan ε , kar nas opozarja na še en moment. Subjekt-telo se mora odločati o sledi izginulega dogodka, kar ni enostavno, glede na to, da svet ni strukturno nagnjen k izgubi obstoječe urejenosti (ki jo prava sprememba reorganizira na novo). Na nek način svet konstantno testira nastop nove resnice, med drugim tudi tako, da postavlja subjekt-telo pred alternative, ki jih mora nekako razrešiti. Te alternative Badiou imenuje *točke sveta*. Točka sveta je točka transcendentala nekega sveta, ki je zmožna zreducirati »neskončnost odtenkov« eksistenčnih vrednosti, ki se nahajajo med minimalno in maksimalno vrednostjo transcendentala, na zgolj dve vrednosti – minimalno in maksimalno, o in 1, oziroma *ne* in *ja*. ⁴⁰ Te forme alternative, ki sili k odločitvi, vseeno ne smemo zamenjati s poljubnim odločanjem subjekta. Tukaj gre za alternativo, ki jo svet vsiljuje:

Točka ni tisto, kar subjekt-telo »svobodno« odloča glede na množstvenosti, ki se pojavljajo v nekem svetu. Točka je tisto, kar transcendental sveta nalaga subjektu-telesu kot preizkus, od katerega je odvisno nadaljevanje procesa resnice, ki poteka skozi telo. Subjekt-telo se sooča s točko za točko, v istem smislu, kot če bi rekli, da se znajde s hrbtom naslonjen ob steno. ⁴¹

Formula *reaktivnega subjekta* pa je na zanimiv način drugačna od formule zvestobe:

$$\frac{\neg\varepsilon}{\varepsilon \Rightarrow \pi} \Rightarrow \neg\pi$$

³⁷ *Ibid.*, 67.

³⁸ *Ibid.*, 52.

³⁹ Badiou, *Deleuze, hrumenje biti/Drugi manifest za filozofijo*, 197.

⁴⁰ Badiou, *Logics of Worlds*, 400.

⁴¹ *Ibid.*

Badiou poda razlago formule reaktivnosti pod naslovom »Dedukcija reakcionarnega subjekta«. Vidimo zakaj – ker je tovrstna dedukcija dejansko *dedukcija*, izpeljana na podlagi forme zvestega subjekta. Na mestu subordiniranosti stoji celotna formula zvestega subjekta, ki je podrejena sledi izginulega dogodka, a ga negira. Telo, ki predstavlja postopek utelešenja resnice, pa je na maksimalni oddaljenosti od sledi dogodka, s čimer je postopek utelešenja *pridušen* z dvojno črto.

Skrajna konsekvence je prečrtana nova sedanjost. To pomeni, da je v formuli reaktivnega subjekta forma zvestega subjekta izkoriščena za proizvodnjo ugašene sedanjosti: »Pod prečko je prav tista forma, ki avtorizira produkcijo ugašene sedanjosti, šibke sedanjosti.«⁴² Spet imamo na delu moč amortizacije. »[D]a bi se uprli klicu novega, moramo ustvariti argumente upora, primerne sami novosti«, pravi Badiou in doda, da je figura reaktivnega subjekta »ujeta v subjektivni formalizem, ki ni in ne more biti čista stalnost starega.«⁴³ To pomeni, da se dogaja nekakšna produkcija novega, toda to novo ima glede na novo pri zvestem subjektu drugačen spin oz. smer gibanja. Novost reaktivne formule je ambivalentna, ker je nekaj novega in hkrati nekaj, kar onemogoča, da bi se dejansko zgodila novost v formi prave spremembe. Tovrstno sedanjost Badiou okarakterizira s sintagmami *izmerjena sedanjost*, *negativna sedanjost*, *šibka sedanjost*, *konfuzna sedanjost* oziroma *ugašena sedanjost*.⁴⁴ Reakcionar je ustvarjal na način, da ne zanika neposredno, da se je nekaj zgodilo, ampak novo sprejme tako, da razvije svojo reakcionarno verzijo iznajdbe *novih konservativnih praks*:

Tako v različnih oblikah [...] spodbuja popušcanje delavcem, definira socialno politiko, brzda neomejene apetite industrijskih in finančnih sil, a pod pogojem, da vse ostane v okviru starega reda (tako da so identitete in razlike ocenjene pod zakonom istega transcendentala). Te »reforme« so očitno nujne, zato da utelešenje v proces resnice, ekspanzija zvestega subjekta in delujoče komunistično prepričanje ostanejo dovolj omejeni.⁴⁵

42 *Ibid.*, 56–57.

43 *Ibid.*, 54.

44 *Ibid.*, 55.

45 Badiou, *Deleuze, hrumenje biti/Drugi manifest za filozofijo*, 202–203.

V razmerju do sheme, ki kaže na različne moduse spremembe, je očitno, da forma reakcionarnega subjekta pripada zgornji liniji, ki se upira temu, da bi dejansko prišlo do prave spremembe. Reakcionarni subjekt reagira na sled dogodka s produkcijo šibkih konsekvenc, ki so paketi novih reform, *a pod pogojem, da vse ostane v okviru starega reda*. Ves namen ustvarjalne moči reakcije je v tem, da amortizira ekspanzijo zveste forme subjekta; reforme so očitno nujne, zato da utelešenje v proces resnice, ekspanzija zvestega subjekta in delujoče komunistično prepričanje ostanejo dovolj omejeni. Zdi se, da bi reakcionarno figuro lahko opisali tudi na podlagi dvojice prepovedano-nemožno. Reakcionarni subjekt ima afiniteto do strukturnega bolj kot do singularnega in naključnega. Zaveda se, da se dogaja nekaj prepovedanega. Točno ta vednost pa ga paralizira in mu onemogoča vero, zvestobo v možnost nemožnosti. To, kar mu manjka, je natanko pogum za delovanje, ki se ne ozira ne na izračunljive vrednosti sledi dogodka, ne na objektivne nemožnosti nemožnega.

Figura *obskurnega subjekta* pa je sledeča:

$$\frac{C \Rightarrow (\neg \varepsilon \neg \vdash)}{\pi}$$

Za razliko od reaktivnega subjekta, ki ustvarja videz sprememb s konstrukcijo lažne sedanjosti, gre obskurni subjekt korak naprej. Obskurnega subjekta ne zanima videz spremembe, temveč konstrukcija »fiktivnega telesa«, ki bo »tekmeč telesa resnice«. ⁴⁶ Telo obskurnega subjekta za razliko od prejšnjih dveh figur ni razcepljeno, je polno in v celoti zavrača sleherni sled dogodka (za primer fašističnega telesa Badiou poda kategorije: »ena Rasa, ena Kultura, ena Nacija ali en Bog«. ⁴⁷ Nekaj postane sedanjost (*présent*) tako, da se uprisoti (*fait présent*) s fiktivnim telesom. Sedanjest se uprisoti s substancializacijo telesa, ki je kot tako močan nasprotnik postdogodkovnega telesa zveste figure. Ves namen obskurne figure je »smrt novega telesa«:

Obskurni subjekt bo torej najprej vsilil morilsko suverenost fiktivnega telesa, ki si ga je izposodil od tradicije, nato pa bo s paradoksnostjo sedanjostjo,

⁴⁶ *Ibid.* 203.

⁴⁷ *Ibid.*

sedanjostjo večne substance, uničil novo sedanjost. Obskurni subjekt upri-soti [*fait présent*] to, kar je bilo po njegovem mnenju že od nekdanj prisotno, a so to dogodki prikrili in pohabili.⁴⁸

Sintetični pogled na vse tri subjektivne figure Badiou označi z besedo *destinacija*, ki med drugim odkriva dodatno funkcijo, ki jo ima lahko sedanjost, postavljena na položaj nezavednega v formi obskurnega subjekta. Badiou namreč pravi, da »se fragment resnice, ki ga obskurni mehanizem vstavi pod črto, lahko kadar koli ekstrahira iz njega«. ⁴⁹ Iz omračene sedanjosti je mogoče spet izvleči nek fragment resnice, kar omogoči ponovno pojavitev zvestega subjekta. Gre za moment vstajenja subjekta in za ustvarjanje novega sveta (pod pogojem novega dogodka in novega telesa) na način, da tisto, kar je bilo v nekem prejšnjem svetu omračeno, sedaj v novem svetu dobi priložnost za pojavljanje v znamenju resnice. »Seveda vstajenje predpostavlja nov svet, ki proizvaja kontekst za nov dogodek, novo sled, novo telo – skratka, postopek resnice, pod čigar pravilom se postavi omračeni fragment, ko se izvleče iz okultacije.«⁵⁰ Kajti, »kaj je storilo neko dejanje v določenem svetu, kaj je skonstruirala neka subjektivna figura, je mogoče v drugem svetu razveljaviti z drugim dejanjem, ki artikulira drugo figuro«. ⁵¹ Vse se začne s figuro zvestega subjekta in vse se sklene s figuro zvestega subjekta. Ne gre za ponavljanje, ki je iteracija, temveč za ustvarjalno ponavljanje same forme zvestega subjekta kod edine prave forme za produkcijo resnice.

Zato bomo rekli, da lahko vsak zvesti subjekt v dogodkovno sedanjost ponovno vključi delček resnice, ki ga je pretekla sedanjost potopila pod prečko okultacije. Prav to ponovno vključevanje imenujemo vstajenje. To s čemer se ukvarjamo, je dopolnilna destinacija subjektivnih oblik.⁵²

Ko gre za forme-subjekta, je najbolj pomemben poudarek, da sta z vzpostavitvijo zvestega subjekta reaktivni in obskurni subjekt že na delu in delujeta

⁴⁸ *Ibid.*, 203–204.

⁴⁹ Badiou, *Logics of Worlds*, 63.

⁵⁰ *Ibid.*, 65.

⁵¹ *Ibid.*, 66.

⁵² *Ibid.*

v smeri slabljenja »substance te sedanjosti ali omračenja njene pojavnosti«. ⁵³
Iz tega izhaja bistvena Badioujeva poanta, in sicer:

[O]pozoriti moramo, da je sodobnost figure reaktivnega ali obskurnega tipa odvisna od minimalne produkcije sedanjosti zveste figure. S subjektivnega vidika revolucija ni posledica obstoja reakcije, ampak reakcija obstaja zato, ker obstaja revolucija. ⁵⁴

Ponovimo še enkrat: revolucija ne obstaja zaradi reakcije, temveč je reakcija vselej re-akcija na revolucijo. Pojem destinacije prinaša zelo natančen logični vrstni red subjektivnega. Najprej produkcija, nato zanikanje in potem omračitev »zaradi razlogov, ki jih formalizem povsem nazorno kaže: zanikanje sedanjosti predpostavlja njegovo produkcijo, njegova omračitev pa predpostavlja formulo zanikanja«. ⁵⁵ Politična revolucija ni preprosto re-akcija proti zatiranju, temveč je najprej produkcija nove politične forme, vzpostavitev nove forme politične subjektivnosti in političnega formalizma; umetnosti se ne da izenačiti le s subverzijo proti obstoječim akademsko uveljavljenim formam, temveč je umetniška forma najprej nova kreacija.

⁵³ *Ibid.*, 62.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*, 63.

LITERATURA

- Badiou, Alain.** *Ali je mogoče misliti politiko? Manifest za filozofijo.* Prevedla Rado Riha in Jelica Šumič Riha. Ljubljana: Založba ZRC, 2004.
- Badiou, Alain.** *Theoretical Writings.* Prevedla Ray Brassier in Alberto Toscano. London/ New York: Continuum, 2004.
- Badiou, Alain.** *Logics of Worlds: Being and Event II.* Prevedel Alberto Toscano. London/ New York: Continuum, 2009.
- Badiou, Alain.** »Na poti k novemu mišljenju Absoluta.« *Filozofski vestnik* 32, št. 3, prevedel Rok Benčin (2011): 7–22.
- Badiou, Alain.** *Deleuze, hrumenje biti/Drugi manifest za filozofijo.* Prevedli Rok Benčin et al. Ljubljana: Založba ZRC, 2012.
- Badiou, Alain.** *The Subject of Change: Lessons from the European Graduate School 2012.* Uredil Duane Rousselle. New York/Dresden: Atropos Press, 2013.